

ፕሮቴስታንት

(Protestants)

1517 ዓ.ም

ጳውሎስ ኢራስሙስ

(Erasmus)

የኖረበት ዘመን - 1469-1536 ዓ.ም

የኖረበት ስፍራ - ስዊዘርላንድ

የፃፈው ፅሁፍ - የግሪክ አዲስ ኪዳን

- ኢራስሙስ አዲስ ኪዳንን ወደ ግሪክ መተርጎሙ ሉተር በ1516 ገላቲያን እንዲያስተምር እጅጉን ረድቶታል።
- በካቶሊክ ቀሳውስት የሚፈጸሙ በደሎች ላይ በማተኮር የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያንን ለማሻሻል ፈለገ።
- ኢራስሙስ የቤተክርስቲያንን ሙስና እና የስልጣን አላግባብ መጠቀምን ተችቷል።
- ኢራስሙስ በቤተ ክርስቲያን ያነሳቸው አብዛኞቹ ትችቶች የፕሮቴስታንት ተሐድሶን የቀሰቀሱ ምክንያቶች ናቸው።

ጳጳሮቲን ሉተር

(Martin Luther)

የኖረበት ዘመን- 1483 - 1546 ዓ.ም

የኖረበት ስፍራ - ጀርመን

የዓመት ትኩረት - 95 ቴሲሶች

- የጀርመን የተህድሶ መሪ ነበር።
- የሮማ ካቶሊክ ቤተክርስቲያን እንደ እግዚአብሔር ቃል ስላልነበሩ የተቃወሞ ፅሁፎችን ይፅፍ ነበር።

- በ1505 በአቅራቢያው ባለ መብረቅ ተመታ እና ወደ “ቅድስት አን እርጁኝ! እና እኔ መነኩሴ እሆናለሁ ” ሲል ጸለየ።እግዚአብሔር በሉተር ላይ ባለዉ አላማ ምክንያት ተረፈ።
- በዚህም ምክንያት ሉተር ቃሊን ለማክበር ወደ ገዳም ይገባል።
- ቤተሰቦቹ(በተለይም ጠበቃ እንዲሆን ይፈልግ የነበረው አባቱ) ደስ አልተሰኙም ነበር።

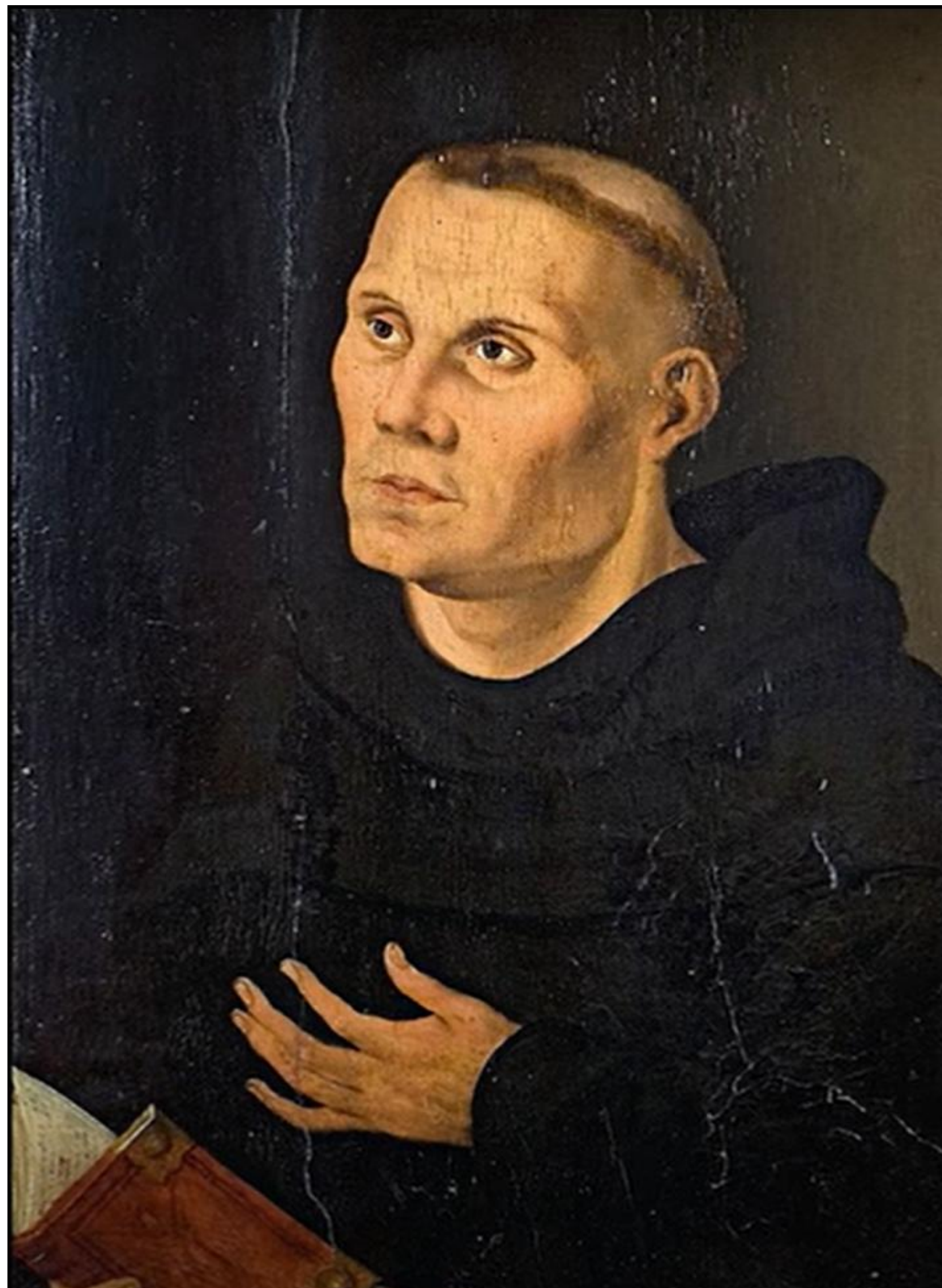

ጳጳሮችን ለተር በገዳም

(Martin Luther in Monastery)

ገዳም የገባበት ዘመን- 1505 ዓ.ም

- ገዳም መግባት ማለት የራስን ህይወት ለመርሳት ቃል ገብቶ እንደ መወሰን ነበር።
- ገዳም የገባ ሰው በገዳም ውስጥ ያሉ ታላላቆችን እና አባቶችን ያለ ምንም ጥያቄ ለመታዘዝ ቃል ይገባ ነበር።
- ሉተር እግዚአብሔርን ደስ ስለማሰኘት ሲያስብ ያገኘ የነበረው ትምህርት ሁሉ፣ “በከፊል እንኳን የእግዚአብሔርን ጾጋ ለማግኘት ከርሱ ብዙ እንደሚጠበቅ” ነበር። “መልካም ስራ ምንድን ነው?” 10 ዓመት በላይ የሉተር ጭንቀት ነበር።

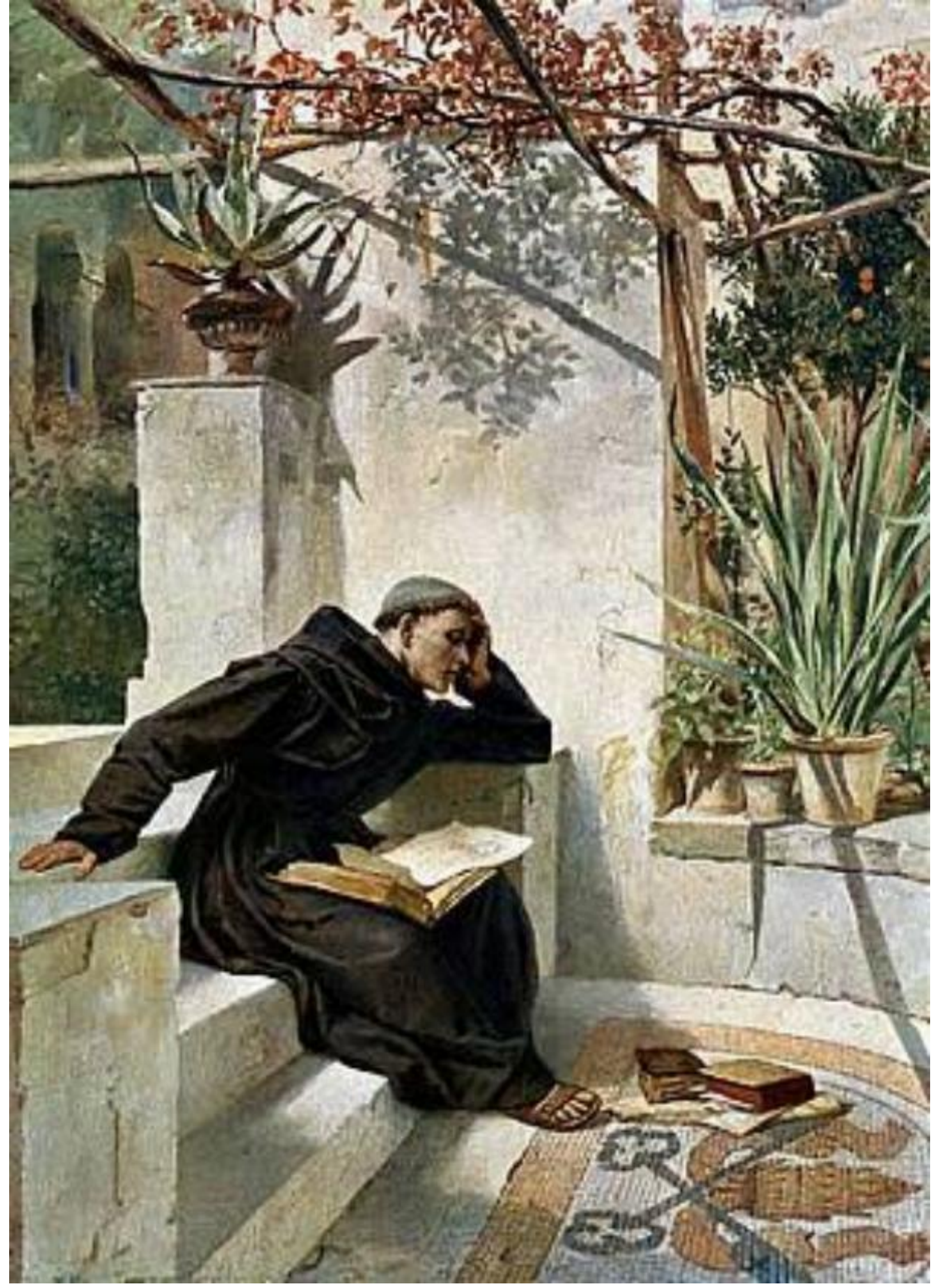

ጳጳሮቲን ለተር በሮም

(Martin Luther in Rome)

ዘመን- 1510-1511 ዓ.ም

- በገዳም ሰዎች ተልኮ ወደ ሮም በእግሩ ሄደ(የገዳም ሰዎች በእግር ብቻ ነበር ሚሄዱት)።
- በሮም የተመለከተው ነገር ከ7-8 ዓመት በኋላ ለሚፈጠረው ነገር ለሉተር የሂደቱ ማስጀመሪያ ነበር።
- በሮም የነበሩ ቄሶች የመጠጥ እና የሴት ፍቅራቸው፣ ብሎም ለታመሙ እና በ አጸደ ገነት ላሉ ዘመዶቻቸው እንጸልያለን እያሉ ገንዘብን ይሰበስቡ ነበር።
- በተጨማሪም ደረጃዎችን እየፀለዩ በጉልበት መውጣት ምህረትን እንድታገኙ ይረዳል በማለት ህዝቡን ያስተምሩ ነበር። ሉተር ይህን ተግባር ከፈፀመ በኋላ ጥያቄ ፈጠረበት።

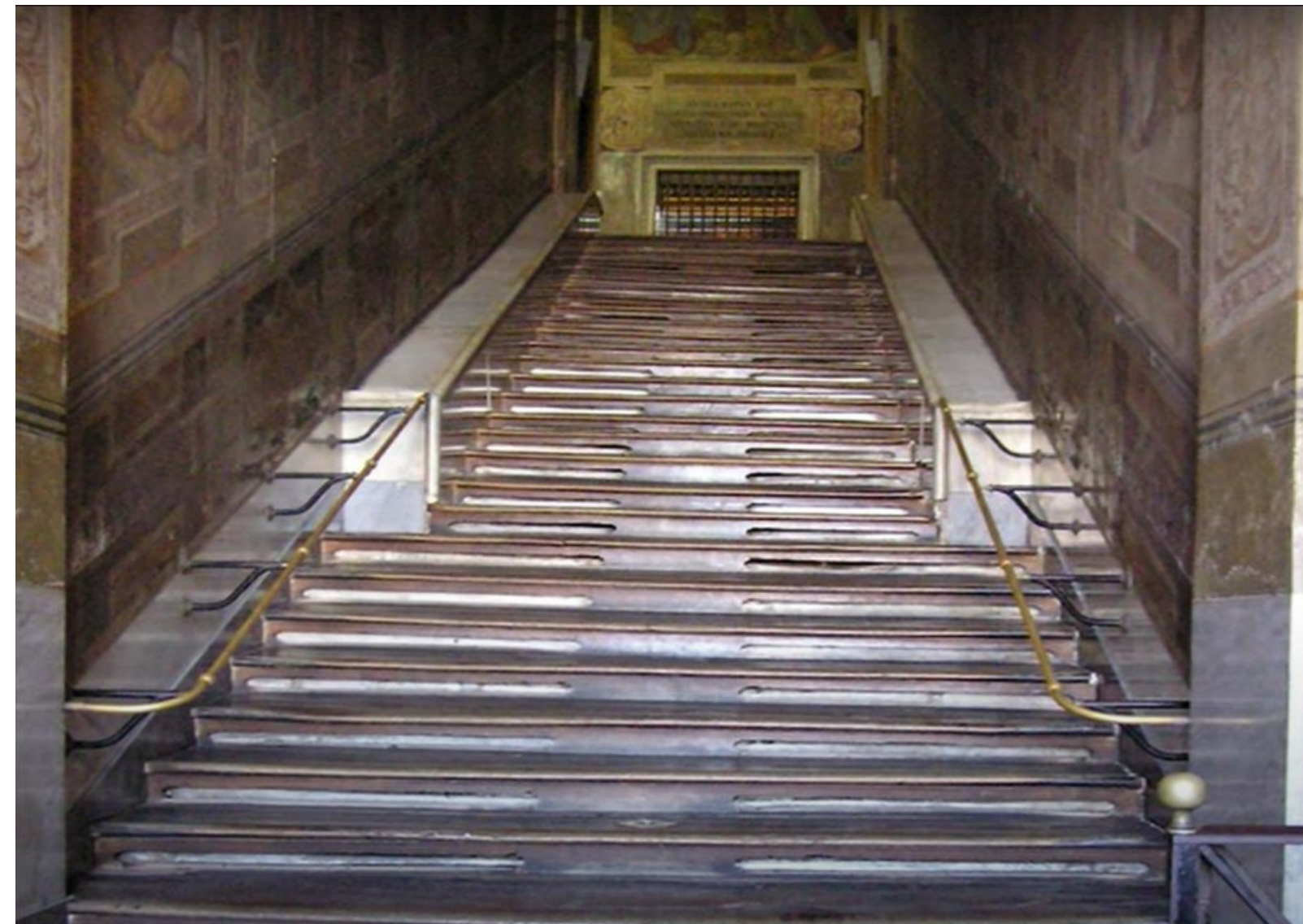
ጳጳሳ ሳንታ

(Scala Santa)

መገኛ ቦታ - ጣሊያን ሮሞ

(እስካሁን በስፍራው ይገኛል)

- ሰዎች ፅድቅን ለማግኘት እና ፀሎታቸው እንዲሰማ ይህንን ደረጃ በጉልበቶቻቸው እየወጡ ይፀልዩ ነበር።
- ማርቲን ሉተር መሃል ላይ ሲደርስ ዋጋ የሌለው ተግባር እንደሚሰራ ተሰማው።
- ምንም ያክል ልቡ ባይቀበለውም በመፍራቱ ለብዙ ዓመታት ምንም አላደረገበትም ነበር።

ጳጳሮም መልስ

(After Rome)

የተፈፀመበት ዘመን-1510-14

- በጽሁፎቹ “ይበልጥ ለድነት እና ይቅርታ በለፋሁ ቁጥር ይበልጥ ባዶነት ይሰማኝ ነበር” በማለት ይናገራል።
- ሉተር ከሮም መልስ በዊተንበርግ ሮሜን ቀጥሎም ገላቲያን ያስተምራል።
- በስነጥበብ ዲግሪ እና ማስተርስ፣ ቀጥሎም በመፅሃፍ ቅዱስ ሌላ ዲግሪ መስራት ችሎ ነበር።
- 1515-17 ባለው ጊዜ መኃል ስለ ድነት እና ጽድቅ ያስብ የነበረው ሉተር ሮሜ 1:17ን እግዚአብሔር ያበራለታል።

ጳውሎስ ጳውሎስ

(Beginning of the Reformation)

- በ1517 በጀርመን በዊተንበርግ የሚገኘው ካስትል ቤተ ክርስቲያን የፕሮቴስታንት ተሐድሶን ለመጀመር የሚያስችሉ 95 አብዮታዊ አስተያየቶችን የያዘ ወረቀት ለጠፈ።
- የ95 ሀሳቦች ዋና አላማዎች ጳጳሱ የሀጢያት ስርየት ስልጠን እንደሎላቸው እና ጽድቅ ለቤተክርስቲያን መገንቢያ ባመጣችሁት ገንዘብ ይገኛል(indulgence) የሚሉትን ሀሳቦች እና ወዘተ... ለማስቀረት ነው።

ዐየሂድልበርግ ክርክር

(Heidelberg Disputation)

የተከናወነበት ዘመን- 1518ዓ.ም

የተከናወነበት ቦታ - ሂድልበርግ ጀርመን

የቀረባቸው ነጥቦች-28 ስነመለኮታዊ ትምህርቶች

- ሉተር 95ቱን ነጥቦችን ከለጠፈ ከ መንፈቀ አመት በኋላ በአገሰጢኖሳዊያን ገዳም ሂድልበርግ ለክርክር ይመጣል።
- እንደ ቀደመው ጊዜ ስለ ሐጥያት ስርየት፣ አፀደ ነፍስ እና ስለ ጳጳሱ ስልጣን ሳይሆን ጠለቅ ባሉ ስነ-መለኮታዊ ጉዳዮች ላይ የተደረገ ነበር።
- ሰው ለድነት ከዕርሱ የሆነ ምንም መልካም ነገር እንደማይወጣና በኢየሱስ ክርስቶስ የመስቀል ስራ ብቻ እንደሚድን ሉተር ይናገር ነበር።
- ከ 95ቱ ነጥቦች በላይ ሉተር እምነቱን በእግዚአብሔር ቃል መልክ አሲዞ ያቀረበበት ነበር።

- በዚህ ክርክር ወቅት ሉተር ሮሜን ሲያጠና ስለተሰማው ስሜት ተርመርሎብኒስ ወይም የህንፃ ውስጥ አጋጣሚ (Turmerlebnis, Tower Experience), ብሎ ሰይሞት ይናገራል።
- “በዛ ቦታ ላይ ልክ ዳግም እንደተወለድኩ እና ሰማይ እንደገባሁ ተሰማኝ!” በማለት ገልፆት ነበር።
- ሮሜ 1:17 ለሉተር የለውጡ መነሻ ነበር “ፃድቅ ግን በእምነት ይኖራል”

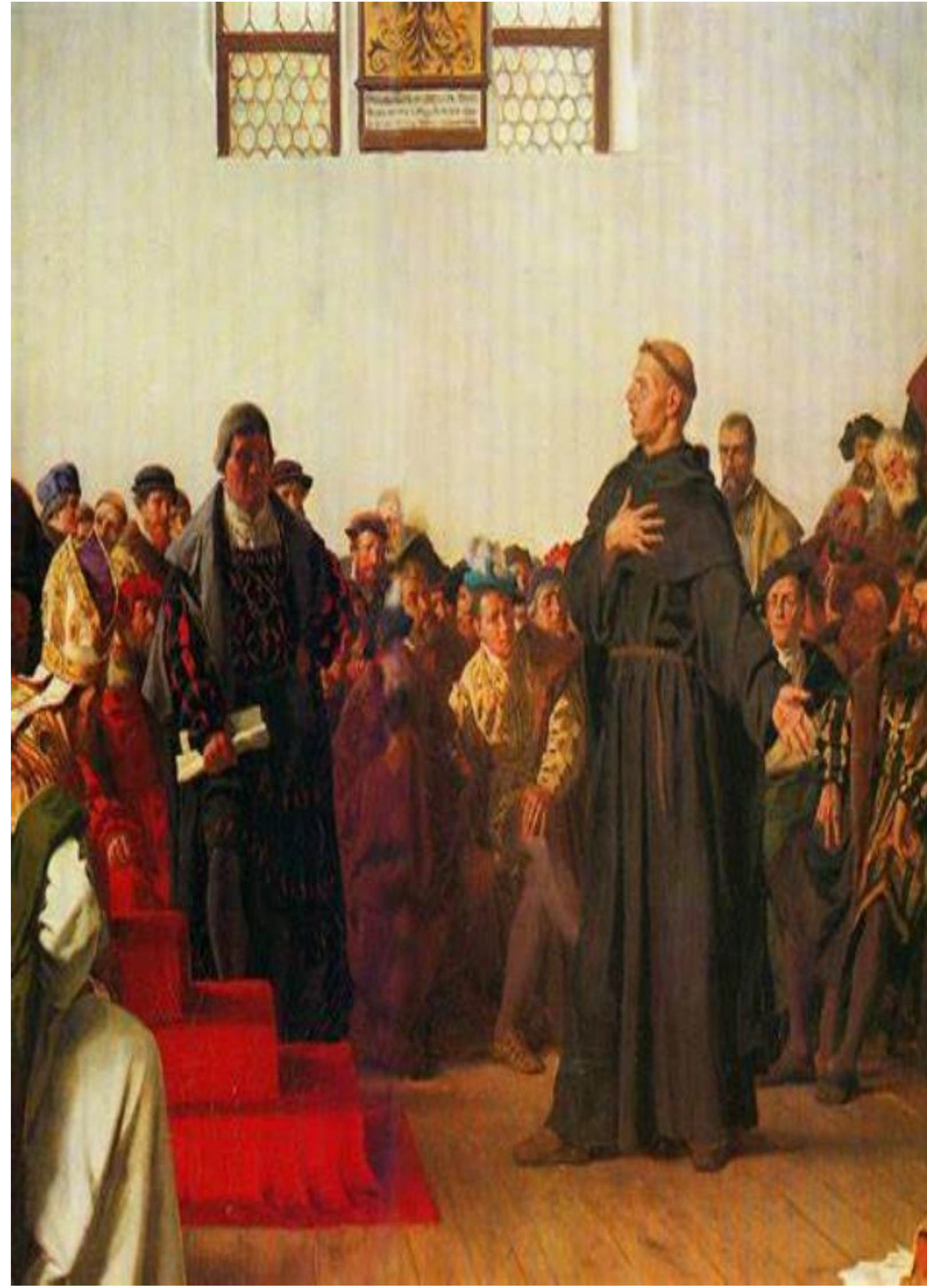
ዐዋርዳ ጉባኤ

(Diet of Worms)

የተፈፀመበት ዘመን-1521

የተፈፀመበት ቦታ-ዋርም

- ለ 3 ቀናት የዘለቀ እና ምንም ፍሬ ያልነበረው በዋርም ከተማ የተካሄደው ጉባኤ ዋነኛ አላማው ሉተር የለጠፋቸውን 95 ነጥቦች እንዲያስረዳ ነበር።
- የሮማ ካቶሊክ ቤተክርስቲያን ሊቃነ ጳጳስ(ጳጳስ ሊዎ) እምነቱን እንዲክድ ወይም እንዲገደል ትእዛዝ ያስተላልፋል። ሉተር ግን አቋሙን ለመቀየር ፈቃደኛ አልነበርም።
- ሊቃነ ጳጳሳት ሊዮ የሉተር ትምህርቶች እና አቋም ከቤተክርስቲያን አስተምህሮ ጋር የሚጋጩ መሆናቸውን ሲመለከት እንደ መናፍቅ በመቁጠር በተገኘበት ቦታ ይገደል የሚል ትዕዛዝ አወጣ።

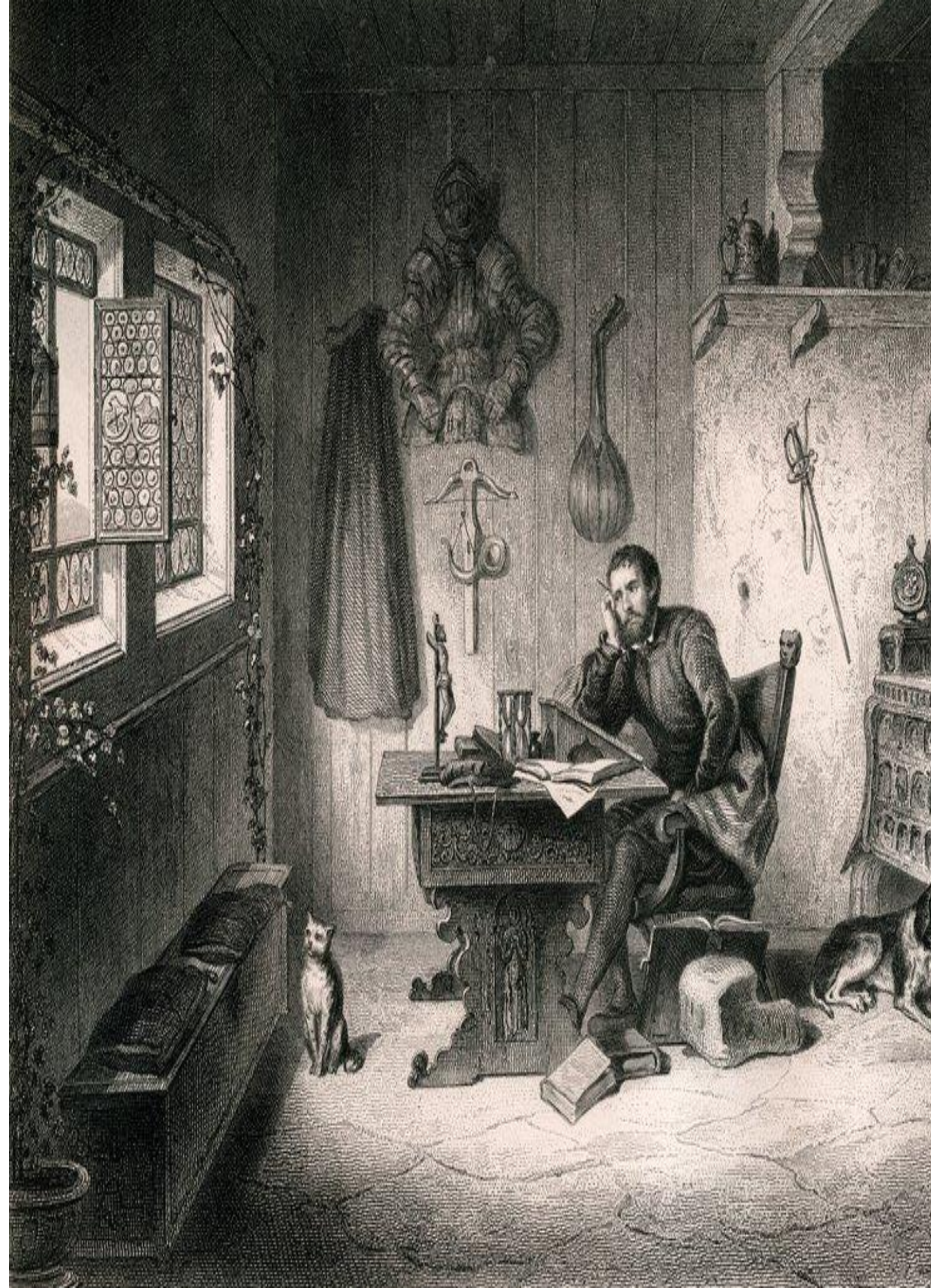

ጠዋርቅበርግ

(In wartburg Castle)

የተፈፀመበት ዘመን-1521-1522

- ልዑል ፍሬድሪክ ለሉተር ደህንነት በመስጋት ሰዎቹን ልኮ ሉተርን ጠልፎ በዋርቅበርግ ቤተመንግስት ሸሸገው።
- በዋርቅበርግ ቤተመንግስት ለ 1 አመት በቆየበት ወቅት ሉተር የኢራስመስን ትርጉም በመጠቀም አዲስ ኪዳንን ከግሪክ ወደ ጀርመን ተርጉሟል።
- ከዛም በተጨማሪ ትክክለኛ የሐጥያት ኑዛዜ ምን መምሰል እንዳለበት እንዲሁም ስለ ጳጳሱ ስልጣን መልዕክቶችን እየጻፈ ይልክ ነበር።

ፀሐተር ከዋርትበርግ በኋላ

(Diet of Worms)

የተፈፀመበት ዘመን-1521

የተፈፀመበት ቦታ-ዋርም

- ካርልስታት የተባለ ወዳጁ Iconoclasm (እያንዳንዱ የካቶሊክ ቤ/ክ ያሉ ምስሎች እና ቅርጾችን ማጥፋት) የሚባል እንቅስቃሴ እንዳስጀመረ ሲሰማ ተናዶ ከዋርትበርግ ይወጣል።
- ከወጣ በኋላ በስብከቶቹ በሀገሪቷ የነበረው ተሃድሶ ጽንፈኛ እና አመፀኛ በሆነ መንገድ እንደማይዘልቅ ይናገር ነበር።
- ከዋርትበርግ በኋላ ሉተር ካትሪን ያገባል።(በጊዜው ገዳም የነበሩ እና የሃይማኖት መሪዎች ስለማያገቡ የሉተር ማግባት ትልቅ ለውጥ የሚያመጣ ነበር።

ጳካትሪን ቫንቦራ

(Catherine Vanbora)

የተጋቡበት ዘመን - ፩፻ 1525

- ሉተር ስለካትሪን ከፃፈው እና በየፅሁፎቹ ስለ እሷ ከጠቀሰው በመነሳት ካትሪን በተሃድሶ ወቅት ከተነሱ እጅግ አስደናቂ ሴቶች አንዷ እንደነበረች መናገር ይቻላል።
- ኬቲ እና ሉተር ጋር ስድስት ልጆችን የወለዱ ሲሆን ሃንስ፣ ኤልዛቤት፣ መግደላዊት፣ ማርቲን፣ ፓል እና ማርጋሬት ይባላሉ። ከነሱ በተጨማሪ 4 ወላጅ አልባ ህፃናትን ያሳድጉ ነበር።
- ሉተር ከጤና መጓል ምክንያት ወደ ሚስቱ እና ቤተሰቡ ከመመለሱ በፊት 1546 ሞተ።

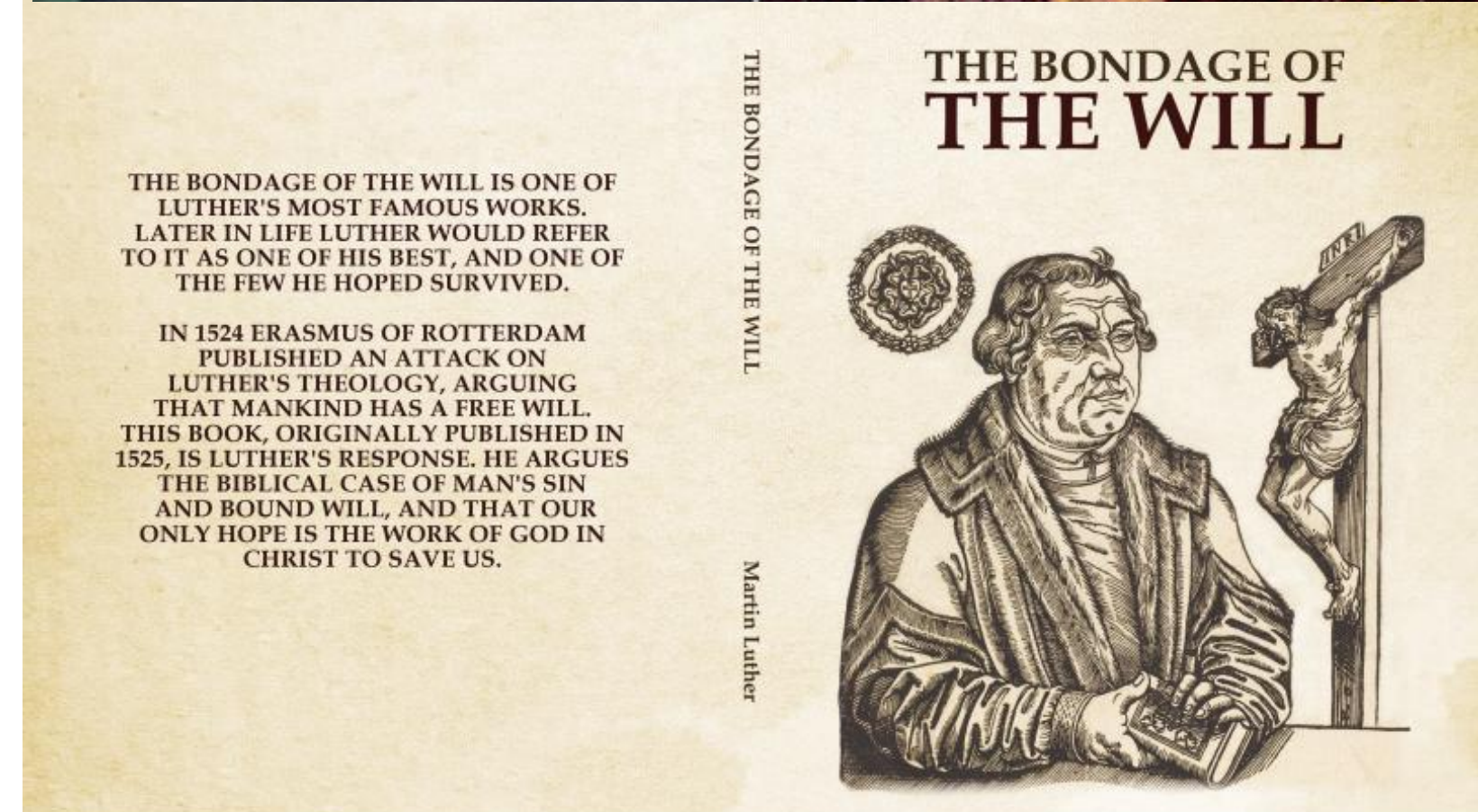
ጳውሎስና ኢራስሙስ

(Luther Vs Erasmus)

የተጋቡበት ዘመን - ነሃሴ 1525

የክርክር መነሻ - የኢራስሙስ ጽሁፍ በነጻ ፈቃድ ዘሪያ

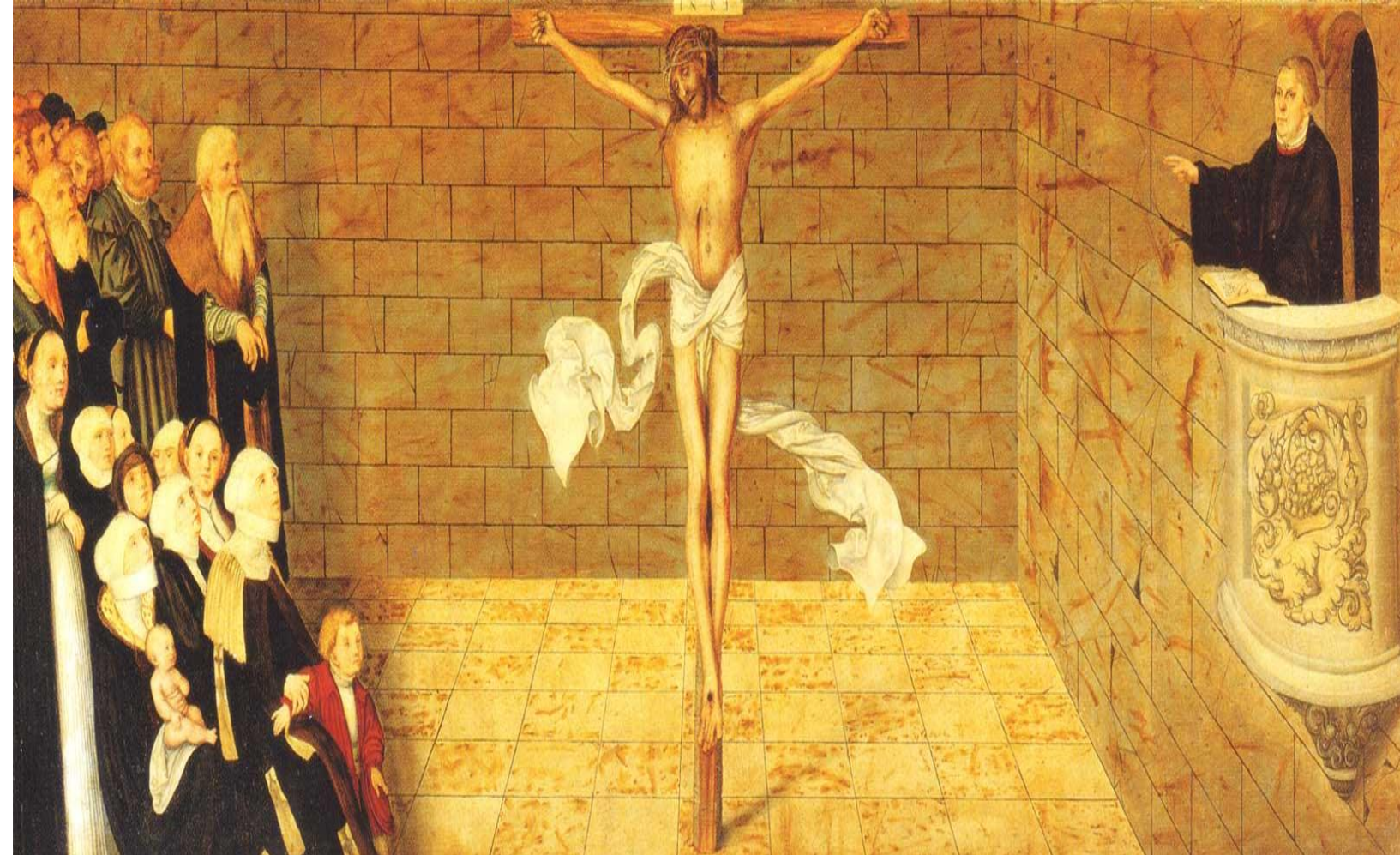
- ማርቲን ሉተር በድነት ጉዳይ የሰው ፈቃድ እግዚአብሔር አይኑን ካላበራ እና ፈቃዱን ካልገዛው በራሱ ሃሳብ በፍፁም መቀበል እንደማይችል ነበር።
- ኢራስሙስ በሌላ በኩል “On Free Will” “ስለ ነጻ ፈቃድ የሚል መፅሃፍ በ 1524 ጽፎ ነበር። ሉተር ደግሞ “The Bondage of the Will” “የፍቃድ ባርነት” የሚል መፅሃፍ ነበረው።
- የክርክሩን ሃሳብ በአጭሩ ለማስቀመጥ ለእኛ ድነት ማነው ቀድሞ እርምጃ ሚወስደው? እኛ ወይስ እግዚአብሔር?

□ የሕተር ዋና ዋና አቋሞች

- መጽሐፍ ቅዱስ የመጨረሻው የክርስትና እምነት ባለሥልጣን ነው።
- ሰዎች ወደ መንግሥተ ሰማያት የሚገቡት በእግዚአብሔር በማመን ብቻ ነው እንጂ በበጎ ስራቸው አይደለም።
- ቅዱሳት መጻሕፍት ብቻ፡ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል እንደሆነ፤ ሕፃን አልባ፤ በቂ፤ እና የእውነት ሁሉ ምንጭ መሆኑን ያመለክታል።
- ክርስቶስ ብቻ፡ መዳን በሌላ ማንም የለም
- እምነት ብቻ፡ ስራ ሳይሆን እምነት ብቻውን ያቀድቃል
- ጸጋ ብቻ፡ መዳንህ በእግዚአብሔር ታላቅ ፍቅር ላይ ብቻ ነው።
- ክብር ለእግዚአብሔር ብቻ- ሁሉም ነገር ለእግዚአብሔር ክብር ነው።

ጳውሎስ ዘዊንግሊ

(Zwingli)

የኖረበት ዘመን - 1484 - 1531 ዓ.ም

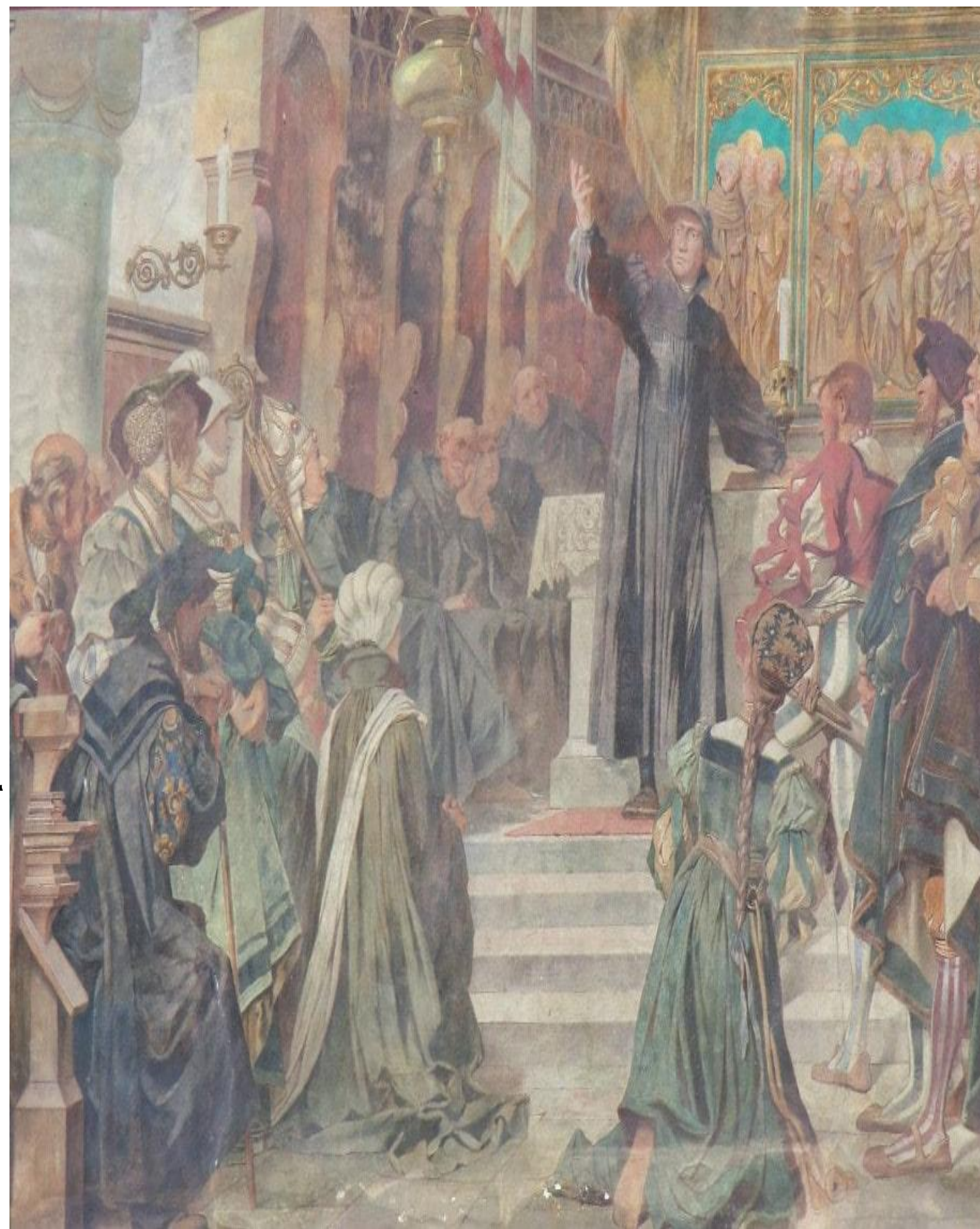
የኖረበት ስፍራ - ስዊዘርላንድ ዙሪያ

- የስዊዘርላንድ የተህድሶ መሪ ነበር።
- ዘዊንግሊ የሉተር ተሃድሶ እንዲሁም የኢራስመስ ስዋዊነት (“Humanist”) ትምህርቶች ተጽዕኖ ፈጥረውበት ነበር።
- ዘዊንግሊ በስዊዘርላንድ መፅሐፍ ቅዱስ ላይ የሌሉ ልምምዶች ከቤተክርስቲያን እንዲወጡ ይገፋፋ ነበር።
- በዘዊንግሊ አገልግሎት የእግዚአብሔር ቃል ስብከት ትልቅ ቦታ ነበረው።

- እነ ዝዊንግሊ ተቃውሟቸውን ለማሳየት ለቄሶች ሳያገቡ መኖር እንዲሁም ከፋሲካ በዓል በፊት ለ 40 ቀን መፆም መፅሃፍ ቅዱሳዊ ባለመሆኑ እንደማያከብሩት ያውጃል።
- በ1523 ከካቶሊኮች ጋር በነበረው ክርክር አሸንፎ በዙሪክ ቤ/ክ እና ፖለቲካ ወሳኝ ተደርጎ ይሾማል።
- የዝዊንግሊ ዋና ሃሳብ ቤተ ክርስቲያንም ሆነች መንግሥት በአምላክ ሉዓላዊ አገዛዝ ሥር እንደሆኑ ያምን ነበር።

ዘዊንግሊ እና ሉተር

(Zwingli Vs Luther)

የተገናኘበት ዘመን - 1529 ዓ.ም

- ዘዊንግሊ ከካቶሊኮች ጥቃት ለመጠበቅ ከሌሎች ጋር ህብረት ለመፍጠር ለጀርመን ልዑል መልዕክት ይልካል።
- ልዑል ፊሊፕ ዘዊንግሊን ለመርዳት በቅድሚያ ከሉተር ጋር እንዲገናኝ እና በአስተምህሮ እንዲስማሙ ይጠይቀዋል።
- ሉተር 15 ነጥቦችን እንዲስማማ ለዘዊንግሊ ያቀርባል።
- በ14 ተስማምተው በ ጌታ እራት ህብስት ጉዳይ ሳይስማሙ ይቀራሉ።

ጦርነት ካቶሊኮች ጋር

(War with the Catholics)

የተጀመረበት ዘመን - 1531ዓ.ም

- ዝዊንግሊ ካቶሊኮችን ለማገድ ከተማዋን ለማጠር ይሞክራል። በዚህም ካቶሊኮች ጥቃት ይጀምራሉ።
- ጥቃቱ ያልታሰበ ስለነበር የዙሪክ ፕሮቴስታንቶች በቁጥርም ሆነ በዝግጅት ተበልጠው ነበር።
- ዝዊንግሊ በቁርጠኝነት ጦርነቱን መምራት ቢጀምርም በውጊያ መሃል ይገደላል።
- ፕሮቴስታንቶች ፀንተው በውጊያ ቆይተው በመጨረሻም የሰላም ስምምነት ይፈራረማሉ።

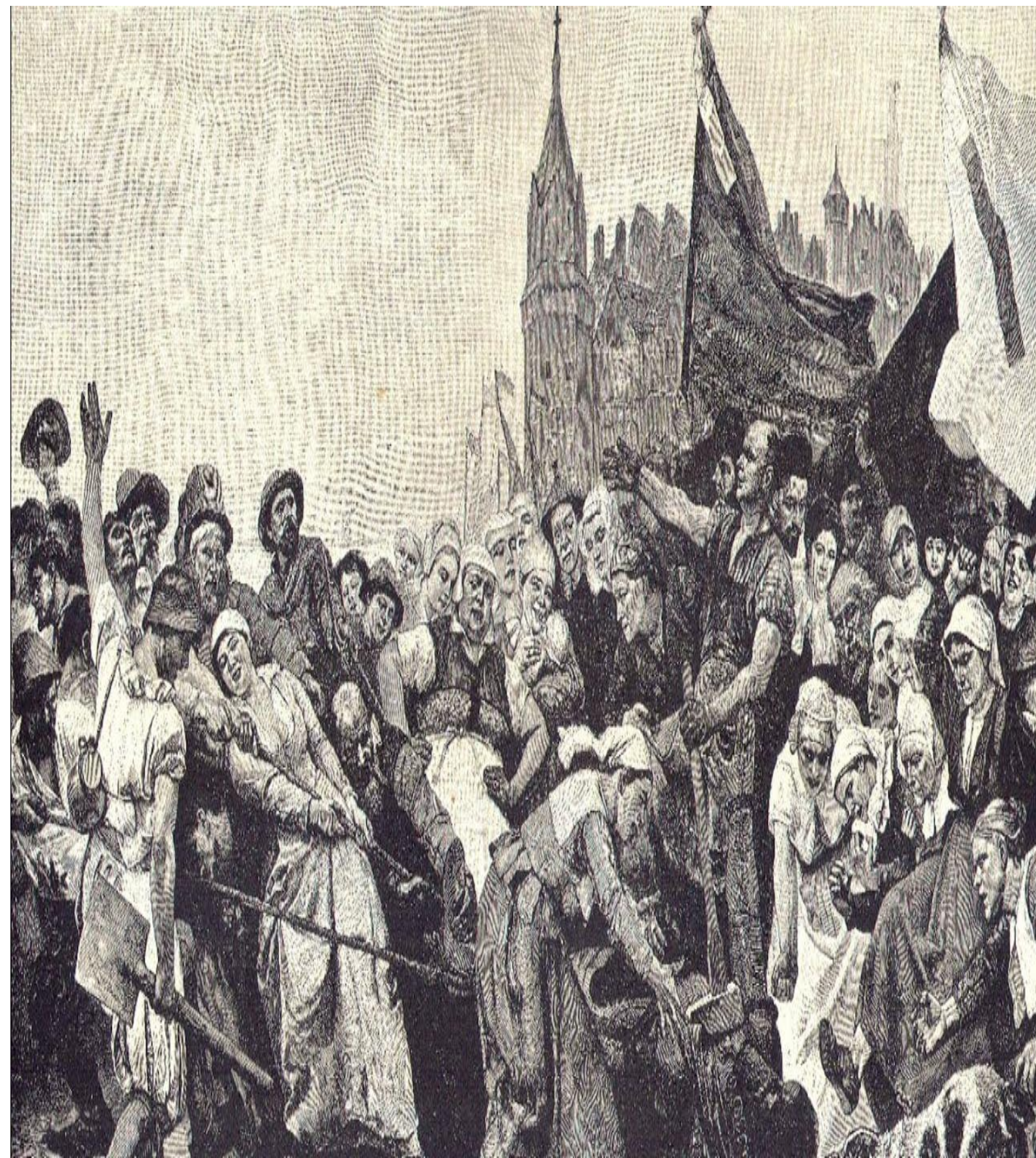

ጠዋንግሊ ከዳግም መጥምቀዊያን ጋር

(Zwingli with Anabaptists)

የተከናወነበት ዘመን - 1525ዓ.ም

- በስዊዘርላንድ ሌሎች ተሃድሶን እስከጥግ ማድረስ የሚፈልጉ ተሃድሶአዊያን ከ ዝዊንግሊ ተማሪዎች መካከል ተነሱ።
- በህፃናት ጥምቀት የማያምኑ እና ሰው ካደገ በኋላ መጠመቅ አለበት የሚሉ ነበሩ።
- ከዝዊንግሊ ጋር የሃሳብ ልዩነት ውስጥ በመግባታቸው ብዙ ስደት እና መከራ ይደርስባቸው ነበር።

የዘዊንግሊ ሀሳቦች

- 1) ቤተ ክርስቲያን በእግዚአብሔር ቃል እንደምታድግ እና ራስዋም ክርስቶስ ብቻ እንደሆነ፤
- 2) ሕጎች የሚጸኑት ከቅዱሳት መጻሕፍት ጋር እስከተስማሙ ድረስ ብቻ ነው፤
- (3) የሰው ጽድቅ ክርስቶስ ብቻ እንደሆነ፤
- (4) መጽሐፍ ቅዱስ የክርስቶስን ሥጋ በጌታ እራት በኅብስቱና በወይኑ መገኘቱን አያስተምርም።
- 5) የቅዱሴ ስርዓት የክርስቶስን መስዋዕትነትና ሞት የሚጋርድ ነው፤
- (6) የሙታን አማላጅነት ወይም አማላጅነት፤ መንጽሐፍ ሥዕሎች መፅሀፍ ቅዱሳዊ መነሻ የላቸዉም።
- (7) ጋብቻ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ስለሆነ ለሁሉም የተፈቀደ ነው።

